

(יז) כמה דברים אמורים כשלא היה כך ברעתו כשבירך המוציא אבל אם בתחלה כשבירך המוציא היה ברעתו לגמור סעודתו בבית אחר מותר שהרי מתחלה לא קבע במקום זה כל סעודתו לפיכך נהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומכריזים במקום סיום אכילתם מפני שלכך נתכוונו מתחלה.¹⁷

אבל אם אינו הולך כלל כדי לאכול שם אף על פי שהיה ברעתו מתחלה לילך לשם לא ילך עד שיברך ברכת המזון.¹⁸ אלא אם כן הולך לצורך מצוה עוברת.¹⁹

(יח) ואפילו בדברים שאין מעוניין ברכה לאחריהם במקומם אם קבע עליהם והם דברים שקביעתם קביעות כגון שכר ומי דבש במדינות אלו.²⁰ אין שנוי מקום חשוב הפסק אם חוזר למקומו אלא כששהה חוץ למקומו כגון שהלך לדבר עם חבריו והפליג בדברים או שהלך לבית הכנסת או שהלך לאיזה עסק ושהה בו אבל אם לא שהה אפילו עשה איזה דבר מצרכי הרשות בדרך עראי כגון שהוצרך לנקבו ונכנס לבית הכנסת וכיוצא בזה אינו חשוב הפסק ואין צריך לומר אם דיבר עם חבריו ולא הפליג ואפילו הוא דבר הרשות ואין צורך לומר אם יצא להביא דבר מצרכי האכילה או השתייה.²¹

(יט) האוכל בשרה שאינה מוקפת מחיצות כיון שמתרחק עד שלא יוכל לראות מקומו הראשון נקרא שנוי (כמו מחדר לחדר שבהיקף מחיצות) ואפילו אוכל פירות האילן במזרחו וחוזר ואוכל ממנו במערבו כיון שאינו יכול לראות מקומו הראשון מפני האילן שמפסיק נקרא שנוי מקום וצריך לחזור ולברך אם לא היה ברעתו לאכול במערבו כשבירך במזרחו.²²

אבל אם אוכל בחדר אחד אף על פי שיש מקום גבוה כאמצע ובא לאכול מאחוריו כגון אחריו התנור שאינו יכול לראות מקומו הראשון אין זה שנוי מקום כיון שמוקף מחיצות.²³

(כ) וכן האוכל בגן מוקף מחיצות.²⁴ ורוצה לאכול מפרות כל אילן ואילן כיון שבירך על אחד אין צריך לברך על האחרים אם היה ברעתו כן כשבירך.²⁵

ומגן לגן המוקפים מחיצות כל אחד בפני עצמו אפילו הם סמוכים זה לזה צריך לחזור ולברך אפילו אם כשבירך היה דעתו על הכל לפי שהם כמו מבית לבית שאין דעתו מועלת כלום וכן מאילן לאילן במקום שאינו מוקף מחיצות אם לא יכול לראות מקומו הראשון.²⁶

פרק י

הביאור לפניו לאכול החיבות של פת ופת שלימה מצוה מן המובחר לברך על השלימה. ואפילו היא פת קיבור²⁷ וקטנה וההתיבות פת נקיה וגדולה מהשלימה והוא שהכל

מא וכו' בשוע"ר שם ס"ט וש"ג.
מב וכו' בשוע"ר שם וש"ג.
מג מ"א ס"ק ז.
מד וכו' בשוע"ר שם וש"ג.
מה וכו' בשוע"ר שם וש"ג.

פרק י

א שאינה מקמח נקי.

לו וכו' בשוע"ר ס' קעח ס"ד וש"ג.
 לו וכו' בשוע"ר שם ס"ה וש"ג.
לא שאז מותר לילך על גנת לחזור למקומו לברך ברכת המזון, ולדעת אר"ת מותר אף שלא על גנת לחזור למקומו – אם דעתו לסיים הסעודה במקום השני, כמבואר בשוע"ר שם ס"ז וש"ג, וראה קצות השולחן ס' מא ס"ג, באור סדר ברה"ט ע"ן 304.
לט ע"י שוע"ר רס"י ר"ב.
מ וכו' בשוע"ר ס' קעח ס"ה וש"ג.

תשכ

סדר ברכת הנהנין י

ממין אחד אבל אם השלימה משעורים והחתיכות מחמים אפילו היא פרוסה קמנה היא קודמת לברך עליה שכל המוקדם בפסוק ארץ חטה ושעורה וגו' מוקדם לברכה ואף על פי כן ירא שמים יוצא ידי שתיהן משניה הפרוסה בתוך השלימה ובוצע משתיהן יחד הואיל וגם השעורה היא מו' המנין והיא שלימה אבל אם השלימה היא של שיפון (שקורין קארין) אף על פי שהוא מין שעורים כיון שלא הזכירו הכתוב בפירוש אין צריך להניחו כלל עם הפרוסה של חטים²:

(ב) וכל זה כשרוצה לאכול משתיהן אבל אם אינו רוצה לאכול אלא מאחת מהן יברך עליה ואין לו לחוש להשנית אף על פי שהיא מוקדמת בפסוק והיא חשובה וחכיבה עליו שמשום קדימתה והשיבותה אינו מחוייב לאכול ממנה כלל ואפילו רוצה לאכול פרוסה שאינה מו' המינים ולפניו שלימה שהיא משבעת המינים אינו מחוייב לאכול ממנה מפני שלימותה והשיבותה³:

(ג) הביאו לפניו לאכול שתי גלוסקאות שלימות או שתי פרוסות אחת גדולה ואחת קמנה מברך על הגדולה והוא ששתיהן ממין אחד ושוות בנקיות אבל אם היתה הקמנה נקיה והגדולה פת קיבר מברך על הנקיה ואם שתיהן שוות בגדולתן ושתייהן נקיות רק שוו לבנה יותר מו' מברך על הלבנה יותר אבל אם השניה שאינה לבנה כל כך היא גדולה מו' יש להסתפק איזה מהן קודמת לברכה⁴:

(ד) וכל זה במין אחד אבל אם אחד של שעורים ואחד של כוסמין אף על פי שהכוסמין יפים ונקיים משל שעורים מברך על של שעורים לפי שהשעורה מפורשת בשבעת המינים מה שאין כן כוסמין אף על פי שהם מין חטים לא הזכירם הכתוב בפירוש⁵:

(ה) במה דברים אמורים בששתיהן חכיבות עליו כשזה אבל אם של כוסמין חכיבה עליו יותר יש אומרים שמברך על החכיב ויש אומרים שמברך על מין שבעה שבפסוק⁶:

(ו) היו לפניו מיני פירות הרבה שברכותיהם שוות ואין ביניהם מו' המינים אם יש ביניהם שאין אחד שהוא חכיב אצלו יותר מכולם מצוה מן המובחר לברך עליו ולפסור את השאר כברכתו. מכל מקום אם החכיב אינו שלם ואחרים הם שלמים מצוה מן המובחר לברך על השלם⁷:

(ז) ואם אין ברכותיהן שוות הרי ברכות בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה קודמין לברכת שהכל אף על פי שהמין שברכתו שהכל חכיב עליו. אבל בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה אם המין שברכתו בורא פרי האדמה חכיב עליו צריך לברך עליו תחלה⁸ ואם שניהם שווים בחכיבות טוב להקדים ברכת בורא פרי העץ אף על פי שאין חיוב גמור ברבר⁹:

(ח) ואם יש ביניהם מו' המינים אם ברכותיהם שוות (כגון תאנים וענבים עם תפוחים)

לפניו ה"ה.
ז וכו' בשועירי סי' קסח ס"ה וש"נ.
ח וכו' בלוח ברה"ג פ"ג הל"ו.
ט ע"י שועירי סי' ריב פ"ג. מ"א סי' ר"א סק"ב.
י וכו' בלוח ברה"ג פ"ג הל"ו.

ב וכו' בשועירי סי' קסח ס"א וש"נ.
ג וכו' בשועירי סי' קסח ס"ב וש"נ.
ד וכו' בשועירי סי' קסח ס"ה וש"נ.
ה וכו' בשועירי סי' קסח ס"ה וש"נ.
ו שאו דינו כמו ז' מינים ופרי אחר החכיב יותר, שיתבאר

תשכא סדר ברכת הנהנין י

עליו הוא מברך ופוטר את האחרים אפילו הוא חצי והם שלמים. ואם האחרים חביבים עליו יותר מברך על איזה שירצה ואם אין בברכותיהם שוות וצריך לברך על שניהם (כגון תאנים או ענבים או צמוקים עם מיני קמניות) איזה מהם שירצה יכול להקדים לברך תחלה מן הרין אם שניהם שווים בחביבות אלא שטוב יותר להקדים ברכת בורא פרי העץ לבורא פרי האדמה ואם אותו שאינו ממין ז' חביב עליו יותר יש לו להקדיםו אף על פי שברכתו בורא פרי האדמה⁸⁷:

(טז) שבעת המינין עצמן יש להם קדימה זה על זה שכל המוקדם בפסוק ארץ חמה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש (דבש פירושו תמרים) קודם לברכה אם הן שוין אצלו בחביבות ואם המאוחר בפסוק חביב אצלו יותר איזה שירצה יקדים⁸⁸:
(יז) כמה דברים אמורים בפירות זה עם זה או בחמה ושעורה זה עם זה. אבל חמה ושעורה עם פירות יש להקדים החמה ושעורה אף על פי שהפירות חביבים עליו יותר⁸⁹:

(יח) באיזה חמה ושעורה הכתוב מדבר כשהן בדרך אכילתן כגון שעשה ממנו פת או חבשול שברכתו בורא מיני מוונות אבל כל שמכרכין עליו בורא פרי האדמה או שהכל אין מברכין עליו לפני מין ז' אלא אם כן הוא דבר שהביב אצלו יותר ואין ברכתו שהכל אלא בורא פרי האדמה וברכת מין ז' הוא בורא פרי העץ כמו שנתבאר⁹⁰:

(יט) אפילו ברכת בורא מיני מוונות של כוסמין ושכולת שועל ושיפון שאין כתובין בפירוש בפסוק קודמין לברכת בורא פרי העץ של כל הפירות אף שהן מין ז' (ולכן מיני מתיקה שקרין לעקף⁹¹ אפילו הוא של שיפון קודמין לכל מיני מרקחת אפילו הן ממין ז' ואף שהם חביבים עליו ביותר) חוץ מן הזית שהוא קודם לשעורה ואין צריך לומר לשכולת שועל ושיפון שהן מין שעורה אם שוין בחביבות לפי שארץ השני שבפסוק הפסיק הענין וכל הסמוך לו חשוב מן המאוחר מארץ הראשון אבל חמה קודמת לזית וכן שעורה לתמרים⁹²:

(כ) תמרים קודמין לענבים וצמוקין אבל היין קודם אפילו לזית אפילו הזית חביב עליו יותר. מפני שברכת בורא פרי הגפן היא חשובה מכל הברכות חוץ מברכת בורא מיני מוונות בין של חמה בין של שעורה שקודמת לבורא פרי הגפן אפילו היין חביב עליו יותר⁹³:

(כד) ברכת הפת אפילו של כוסמין ושיפון קודמת לכל הברכות אפילו לזית ויין⁹⁴:

(כו) כל מקום שהחביב קודם בין שהוא חביב עליו ברוב הפעמים אף על פי שאין הפיץ בו עתה בין שהפיץ בו עתה אף על פי שאינו חביב עליו ברוב הפעמים נקרא חביב. ואם יש לפניו שני מינים האחד הפיץ בו עתה והשני חביב עליו ברוב פעמים איזה שירצה יקדים⁹⁵:

טז וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ב.

יז וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ג.

יח וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ד.

יט וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ה. וראה גם שועל' סי' ריב

ס"א.

יא וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ה.

יב וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ו.

יג וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ז.

יד וכו' בלוח ברה"ג פ"ג ה"ח.

טו עונת דבש.

(מז) כל דיני קרימות הללו אינן אלא כששניהם לפניו אבל אם אותו שדינו להקדימו אינו לפניו אינו צריך להמתין עליו¹ ואם הביאו לפניו בעודו מברך על מין הראשון אף על פי שבכוחותיהן שוות והשני חביב לו והוא ממין ז' מכל מקום יאכל ממין הראשון תחלה²:

פרק י"א

ברכת הריה הטוב צריך לברך¹ קודם שיתחיל להריח כמו שמברכין על האוכלין קודם שישמעום² לפי שאסור ליהנות מעולם הזה בלא ברכה³.

וכיצד מברך⁴ אם זה שהריח הטוב יוצא ממנו הוא מין עשב מברך בורא עשבי בשמים⁵ ויש לומר (עשבי) העיני⁶ בחורקו⁷ כמ"ש עשבות הרים (משלי כז):

(ב) ואם הוא מין עץ מברך עליו בורא עצי בשמים⁸ ואפילו אינו עץ גמור ממש כעץ האילן אלא גבעוליך שאינן רכים ממש כעשבים וירק אלא קשים קצת כגבעולי הפשתן⁹ כגון שבולת נרד שקרוין אושפי"ג¹⁰ וכן סימלק (שקרוין רוסמארי"ן)¹¹ נקראין עיני לעיני ברכה זו כמו שמצינו בלשון הכתוב שהפשתן נקרא עץ כמ"ש ותמנמן בפשתי העיני¹² וכן על ריח השמן¹³ משבולת נרד (שקרוין שפינגארד¹⁴) מברך בורא עצי בשמים¹⁵:

(ג) ואם הוא פרי הראוי לאכילה בין פרי העין כמו תפוח ואתרוג¹⁶ בין פרי האדמה¹⁷ מברך על ריחו ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר נתן ריח טוב בפירותי¹⁸.

ואם נטלו בידו לאכלו בלבד והריח עולה מאיליו אל חוטמו אינו מברך על ריח זה והואיל ולא נטלו בידו כדי שיעלה הריח אל חוטמו רק לאכילה לברכה¹⁹ אלא אם כן נמלך ומגביה הפרי אל חוטמו ליהנות מריחו קודם שיאכלנו או מברך²⁰ תחלה אשר נתן ריח טוב בפירות ואחר כך ברכת בורא פרי העין או בורא פרי האדמה ואוכלי²¹.

ואפילו פרי שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי תערובות²² אם עקרו עומד לכך²³ כגון קנמון

כ וכת"ב בלוח ברה"נ פ"ג ה"פ"ד.
כא וכת"ב בשוע"ר סי' רז ס"ו וש"נ.

פרק י"א

א אף שאין הגוף נהנה ממנו כלל אלא הנשמה בלבד, כמבואר בשוע"ר סי' תרי"ב ס"ז. וראה לקו"ש ח"ד ע' 149 בשו"ת.

ב ברכות מג, א. מור ושוע"ר סי' רטז ס"א. ב"ח שם ד"ה ברכת הריח.

ג ראה גם שוע"ר סי' קסז ס"א וש"נ.

ד רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"א. מור שם. לבוש שם ס"ב.

ה ברכות מג, ב. מור ושוע"ר שם ס"ב וש"ת. וראה גם שוע"ר סי' רטז ס"ג.

ו מ"ז ס"ק יב בשם המדקדקים.

ז ברכות מג, א. מור ושוע"ר שם. וראה גם שוע"ר סי' רטז ס"ג.

ח פסקי ריא"ז ברכות פ"ז ה"ה אות ז. שלמי גבורים (לא, ב) אות ו. מ"א שם ס"ק מ. וראה גם לעיל פ"ז ה"ד וז"ו שדין אילן לענין ברכת הריח וכלאי הכרם אינו רונה לזון אילן לענין ברכת הפירות. וראה בדי השלמן סי' סב ס"ק ג.

תורת מנחם. באור סדר ברה"נ ע' 347.
ט ברכות מג, ב. רש"י שם ד"ה חלפי. מור ושוע"ר שם ס"ז.
י ברכות שם. רבינו יונה ד"ה וסמלק. ש"ע שם.

יא הישעב, ו. ג. ברכות שם.

יב כמו במים הנסחפים מהדומם ולקמן ה"ז וש"נ.

יג מ"ז ס"ק מ. וראה שוע"ר סי' תקא ס"ז.

יד בכל השנה. ולענין ימי הסמט ראה לקמן ה"ה.

טו ב"ח שם ד"ה וכתב עוד על ריח. אליה רבת שם ס"ק מ.

טז ברכות מג, ב. מור ושוע"ר שם ס"ב (הנתן). אליה וזמא שם ס"ק ג ואלה רבה שם ס"ק ה בשם כמה פוסקים

(אשר נתן). ראה גם שוע"ר סי' רטז ס"ג.

יז תוס' שם ד"ה האי מאן. רא"ש ברכות פ"ח ס"ו ג. מור ושוע"ר שם ס"ב.

יח פרי מגדים משבצות דרב סי' ר"ז ס"ק א. וראה גם לקמן ה"ה.

יט אליה וזמא שם ס"ק ד. אליה רבה שם ס"ק ג.

כ שו"ת הרישב"ח ח"א סי' שצז וסי' תתכ"ב בשם הראב"ד. מ"א שם ס"ק ד. אליה וזמא ס"ק ו ואלה רבת ס"ק מ.

כא מ"א שם ס"ק ג.